

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภททั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงและธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม หรือธุรกิจที่สนับสนุนต่าง ๆ การซื้อบริการของนักท่องเที่ยว ทั้งนักท่องเที่ยวของไทยและชาวต่างประเทศก่อให้เกิดการหมุนเวียนของการใช้จ่ายซึ่งจะตกอยู่ในหลายกลุ่มอาชีพ ช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับสังคมทั้งระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับประเทศ (ฉันทิช วรรณถนอม, 2552) ในปัจจุบันเมื่อแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลายมากยิ่งขึ้น ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้จากการท่องเที่ยว ทำให้มีการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะคงรักษาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้สามารถทำรายได้ต่อไปในอนาคต การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน โดยเน้นให้ประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง การท่องเที่ยวในชุมชนมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างอาชีพอย่างกว้างขวาง เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน หรือสินค้าทางการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ ที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงไม่มีขีดจำกัดในการให้บริการเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2560) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชน อย่างเป็นองค์รวม เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็นทรัพยากรเดียวกัน วัฒนธรรมและสังคมเป็นการขับเคลื่อนเรื่องจิตวิญญาณของชุมชน ในการสร้างสัมพันธ์กันภายในชุมชน และการสัมพันธ์กับภายนอก ควรจะเชื่อมโยงให้เห็นการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

เขตนบุรี ถือเป็นพื้นที่เขตนบุรีฯในฐานะเมืองหลวงเก่า พร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชาติและศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวและโบราณสถานที่สำคัญมากมาย (สุขุมพันธ์ บริพัตร อ้างถึงในกรุงเทพมหานคร, 2556) นอกจากนั้นเขตนบุรียังมีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว โดยมีผู้กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่เขตนบุรีไว้มากมาย อาทิ ย่านกุฎีจีน เป็นชุมชนที่มีมาก่อนกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาใกล้กับวัดกัลยาณมิตร มาจนจรดถนนเทศบาลสายหนึ่ง แขวงวัดกัลยาณณ์ เขตนบุรี นอกจากนี้ ยังเป็นที่เชื่อกัน

ว่า ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง และขนมหวานอื่นๆ เป็นของชาวโปรตุเกสที่ถูกนำเข้ามาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา โดยทำวาทองกับม้า ลูกครึ่งโปรตุเกส-ญี่ปุ่น ภรรยาของเจ้าพระยาวิไชยเณทร์ (คอนสแตนติน ฟอลคอน) เป็นผู้นำเข้ามาเผยแพร่และอาจรวมไปถึงขนมฝรั่งด้วย ซึ่งชาวภูเก็ตได้รับการถ่ายทอดวิชาทำขนมต่างๆ สืบต่อมาจากบรรพชนหลายชั่วอายุคน จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันว่า “ขนมฝรั่งภูเก็ต” ช่างนอกจะกรุบกรอบ ภายในนุ่ม และมีกลิ่นหอม เพราะอบด้วยไม้พิน และย่านภูเก็ตเป็นชุมชนเก่าแก่มาแต่ครั้งอยุธยาและสืบเนื่องมาโดยตลอด มีกลุ่มคนต่างศาสนาอาศัยอยู่ปะปนกัน และยังเชื่อมต่อกับถิ่นฐานบ้านขุนนางตระกูลขุนนาอีกด้วย จึงมีสถานที่นำชมหลายแห่งไม่ว่าจะเป็น วัดวาอาราม โบสถ์ฝรั่ง ศาลเจ้า และภูเก็ต ตลอดจนอาคารบ้านเรือนเก่าของผู้ที่มีตระกูลที่เคยอาศัยอยู่ในย่านนี้ (กุศล เอี่ยมอรุณ, 2543) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกชุมชนภูเก็ต เขตธนบุรี ซึ่งเป็นที่รู้จักและนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นพื้นที่ในการทำวิจัยในครั้งนี้

กิจกรรมนันทนาการคือกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมโดยใช้เวลาว่างหรือเวลาอิสระเข้าร่วมกิจกรรม ในรูปแบบที่หลากหลายตามความสมัครใจและสนใจ (สมบัติ กาญจนกิจ, 2546) โดยกิจกรรมส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวกระทำในแหล่งท่องเที่ยวจัดเป็นกิจกรรมนันทนาการทั้งสิ้น เช่น การไหว้พระ สวดมนต์ ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา การเดินป่า ดูนก ส่องสัตว์ ในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การเดินระบำพื้นเมือง ชมวิถีชีวิตชุมชน ทดลองประดิษฐ์งานหัตถกรรมพื้นเมือง ในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน รวมถึงการถ่ายรูป ชมวิว ชื้อของที่ระลึก ตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ด้วย ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพย่อมต้องคำนึงถึงกิจกรรมนันทนาการในแหล่งท่องเที่ยวด้วย

จากที่ผู้วิจัยได้เคยทำวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร นั้น ได้พบปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่านักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยวในชุมชนค่อนข้างน้อยเนื่องจากในชุมชนไม่มีกิจกรรมนันทนาการให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมมากพอ การส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมนันทนาการในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนจึงเป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เวลาในการท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น และดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวยังชุมชนได้มากขึ้น ดังนั้นการวิจัยนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะการจัดการกิจกรรมนันทนาการในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาเฉพาะชาวบ้านในชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่เขตธนบุรี ได้แก่ ชุมชนกุฎีจีน และนักท่องเที่ยวที่เดินทาง มาท่องเที่ยวในชุมชน

ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนกุฎีจีน เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ได้แก่ บ้านไม้โบราณที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ พิพิธภัณฑ์ บ้านกุฎีจีน ขนมห้างกุฎีจีน และโบสถ์ช่างดาครุช

นิยามศัพท์เฉพาะ

กิจกรรมนันทนาการ หมายถึง กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวกระทำในแหล่งท่องเที่ยว ตามความ สัมผัสใจของนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความสุขในการเข้าร่วม อาจจะเป็นความสุขสนุกสนานหรือสุขสงบ ก็ได้

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็น เจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ในพื้นที่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

เขตธนบุรี หมายถึง พื้นที่ 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร อยู่ในกลุ่มเขตกรุง ธนเหนือ ซึ่งถือเป็นเขตอนุรักษ์เมืองเก่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมทางฝั่ง ธนบุรี

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบลักษณะการจัดการกิจกรรมนันทนาการในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน พื้นที่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

2. ได้ทราบรูปแบบการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

3. ได้ทราบผลการประเมินรูปแบบการจัดการกิจกรรมนันทนาการสำหรับการท่องเที่ยวโดย ชุมชนในพื้นที่เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

4. เผยแพร่และนำความรู้จากผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการกิจกรรมนันทนาการในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพื้นที่อื่น ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี